

корисної праці можливе проведення предметно-тематичної практики у класах географічного профілю. Як уже зазначалось їх можна поділити на фізико-географічні: гідрологічні, метеорологічні, геоморфологічні, геологічні й економіко-географічні: етнографічні, виробничі на промисловому чи сільськогосподарському підприємстві, знайомство з рекреаційними об'єктами. Визначення загальної теми такої практики залежить від інтересів учнів, керівника практики, місцевими можливостями та потребами.

Особливу увагу під час їх організації, на нашу думку, необхідно приділяти використанню таких форм роботи, як краєзнавчі пошуки, робота в органах місцевого самоврядування, місцевих підприємствах та установах, відділах виконкому, науково-дослідних установах, музеях тощо. Навчальну практику такого виду може проводитись і під час навчального року.

Задля організації економіко-географічної навчально-виробничої практики можливе укладання відповідних угод із підприємствами, організаціями, установами. До читання профільних спецкурсів, проведення бесід, зустрічей, профорієнтаційної роботи можуть бути залучені спеціалісти вищих навчальних закладів та установ.

Проведене нами дослідження з теми надало змогу встановити, що навчальна практика є обов'язковими та необхідними складниками навчально-виховного процесу. Її проведення передбачає створення умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями явищ природи і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду учнів, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної і професійно-орієнтаційної спрямованості навчально-виховного процесу.

Література

1. Бібік Н. М. Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці. Профільне навчання: Теорія і практика / Н. М. Бібік // Зб. наук. праць за матеріалами методолог. Семінару АПН України. К. : Пед.преса, 2006. – С. 23–29.
2. Гільберт Т. Профільне навчання географії / Т. Гільберт – Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2010 р. – № 46. – С. 5–6.
3. Кобернік С. Г. Методика викладання географії в школі: [навч.-метод. посіб.] / С. Г. Кобернік. – К. : Стафед-2, 2000. – С. 42–44.
4. Корнєєв В. П. Особливості вивчення географії в старшій профільній школі / В. П. Корнєєв, О. В. Корнєєв, Л. І. Круглик // Географія – 2008. – № 17–40-й внесок.
5. Лист МОН України № 1/9 –97 «Про порядок проведення екскурсій і навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів» від 07.03.2001 [Електронний ресурс].
6. Профільне навчання: теорія і практика / (П. І. Замаскіна, В. І. Кизенко, Л. А. Липова, В. В. Малишев та ін.): [під ред. Л. А. Липової]. – К. : ВВП «Компас», 2007. – 192 с.

УДК 6(07)+159.928

Лілія Крутченко

РОЛЬ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ В РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

Крутченко Л. В. Роль художнього конструювання в розвитку творчих здібностей учнів.

У статті розкрито психолого-педагогічні основи творчої діяльності учнів загальноосвітньої школи, а також обґрунтовано можливості використання процесу художнього конструювання як засобу в розвитку творчих здібностей учнів.

Ключові слова: творча діяльність, художнє конструювання, здібності, творчі

здібності учнів, художньо-конструкторська діяльність.

Крутченко Л. В. Роль художественного конструирования в развитии творческих способностей учеников.

В статье раскрыты психолого-педагогические основы творческой деятельности учащихся общеобразовательной школы, а также обусловлены возможности использования процесса художественного конструирования как средства в развитии творческих способностей учеников.

Ключевые слова: творческая деятельность, художественное конструирование, способности, творческие способности учащихся, художественно-конструкторская деятельность.

Krutchenko L. V. The role of styling design in developing students' creativity.

The article reveals psychological and pedagogical bases of secondary school students' creative activity as well as stipulates possibilities for using the process of styling design as a means of developing students' creativity.

Key words: creative activity, styling design, abilities, students' creativity, art and design activities.

Науково-технічний прогрес нині охоплює всі галузі суспільно-виробничої діяльності людини, висуваючи нові вимоги перед підготовкою фахівців та змінами у змісті навчальних дисциплін у вищих, професійно-технічних навчальних закладах та загальноосвітніх школах. Неабиякою є роль художньо-конструкторських здібностей у процесі адаптації до нових умов, оскільки їх наявність необхідна фахівцям будь-якого виробництва.

Наявність значної кількості наукових досліджень (О. Гервас, Н. Знамеровської, Р. Лешука, А. Пригодій, В. Харитонові) проведених на базі загальноосвітніх шкіл і професійно-технічних училищ, надають змогу зробити висновок про наявність необхідності залучення учнів до художньо-конструкторської діяльності. Ця необхідність виникає у зв'язку з тим, що об'єкти, які виготовляються учнями у процесі навчання, вимагають художньо-конструкторського підходу, оскільки вони мають бути не лише зручними, але й естетично прийнятними зовні та корисними. Це у свою чергу підвищить конкурентоспроможність виробів, що виготовляються.

Нагальною для школи є проблема переходу від знанневого підходу в навчанні, до розвитку творчих здібностей, тобто визначальною вже є не знаннева база, а творчість особистості, здатність її до саморозвитку. Як зазначено в Концепції середньої школи домінантним є розвиток учня а не його навченість. Про що свідчать головні завдання, які ставить перед собою загальноосвітня школа: формування в учнів бажання й уміння вчитися, виховання потреби і здатності до навчання упродовж усього життя, вироблення умінь практичного і творчого застосування здобутих знань [5]. Ця ж проблема продовжує розв'язуватись і нині, що надає нам підстави бути впевненими в доцільності і затребуваності нашого дослідження.

Саме умовах художньо-конструкторської діяльності створюється середовище, що сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості, формуються уміння діяти в нестандартних ситуаціях, безпосередньо на практиці учні можуть застосувати знання з різних галузей наук. Все це надає підстави вважати, що процес художнього конструювання на уроках трудового навчання суттєво впливає на реалізацію одного з основних завдань сучасної освіти: «формування освіченої людини з інноваційним типом мислення, здатної до творчої перетворювальної діяльності в усіх галузях

людського життя, глибоко морального, компетентного, креативно ініціативного, патріотично налаштованого громадянина України» [5].

Розвиток є індивідуальним процесом і пов'язаний насамперед із залученням учнів до творчості. Розвиток, як поняття, є незворотним спрямованим процесом із закономірними змінами, в результаті яких виникає новий якісний стан об'єкта.

Умови творчості (художньо-конструкторської діяльності), на наш погляд, є ідеальними для формування (виникнення) якісних змін особистості учня, його індивідуального і творчого розвитку. Учені розглядають різні шляхи розвитку творчості та її мотиви. Одним із перших, хто розглядав витoki творчості, був психолог З. Фрейд [11], оскільки протягом тривалого часу людство не могло пояснити причин, які спонукають до творчості, мотивів, якими керуються творці. Чому саме здійснюється творчість? Що пробуджує в людському мозку жагу до такої діяльності? Чому навіть у злиднях, не отримуючи ані найменшої нагороди за свою працю велика когорта справжніх митців продовжувала творити? Саме задаючись такими запитаннями, видатний психолог дійшов висновку, що основним мотивом творчої діяльності є прагнення людини реалізувати свої фантазії, особливо, якщо людина увійшла у конфлікт із зовнішнім світом. Саме через вияв творчості і відбувається реалізація цих фантазій, що становлять творчість? Для декого вона є певною підсвідомою діяльністю що обмежує реальний світ, котрий пригнічує контакт суб'єктів з зовнішнім світом, проте, не руйнує одностороннього контакту із тим же довкіллям. Одним із сильних мотивів творчості може бути прагнення людини до гармонії, встановлення взаємозв'язків між об'єктами середовища. У педагогіці ж важливо, якщо дитина народжена із задатками до відчуття гармонії, перетворити ці задатки у здібності. Після такого перетворення за певних обставин дитина обов'язково зможе творити.

Розглядаючи поняття творчості, розуміємо, що у наш час вона є категорією не одної, а цілого ряду наук: психології, педагогіки, філософії та ін. У філософському словнику наведено таке визначення творчості: «Творчість – процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні й духовні цінності» [10]. Аналізоване визначення переконує в тому, що розвиток науки, техніки, освіти, мистецтва й інших галузей знань можливий лише завдяки творчій діяльності людини. Тобто прогрес можливий лише завдяки творчості. Творчість, як «мисленнєву і практичну діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу та духовної культури...».

За визначенням М. Амосова, творчість – це створення нових моделей та втілення їх через ФА (функціональну активність) у матеріальні речі або матеріальні моделі – книги, малюнки і тощо [1].

Перед тим як розглядати творчі здібності учнів у процесі навчання, необхідно розкрити важливі психологічні особливості творчого процесу. Відомо, що основними критеріями, які характеризують творчий процес, є новизна, здогадка, випадковість відкриття. Ці критерії надають творчому процесу дещо некерованого характеру та відчуття непізнаності. Проте все це відносно. Якщо взяти з позиції вчителя, який є організатором творчого процесу учнів, організовуючи їх творчу діяльність, творчий процес для нього є об'єктивно закономірним, пізнаним і керованим, бо для поставлених ним педагогічних цілей у творчості є лише об'єктивна або суб'єктивна новизна. Наприклад: створення учителем творчої проблеми, розв'язати яку можна за допомогою наявних знань із предметів шкільної програми.

Здібність – це складна властивість людини, її внутрішня можливість відповідати

вимогам, які ставить перед нею діяльність. Здібність спирається на низку інших властивостей, до яких належать життєвий досвід людини, здобуті нею знання, вміння та навички. Кожна здібність – до малювання, музики, техніки, науки – синтетична властивість людини, яка охоплює цілу низку загальних і часткових властивостей у певному їх поєднанні.

Здібності – це такі психологічні особливості людини, від яких залежить успішність набуття знань, умінь, навичок, але які самі до наявності цих знань, умінь і навичок не зводяться.

Незважаючи на те, що психологія заперечує тотожність здібностей і таких важливих компонентів діяльності, як знання, вміння і навички, все ж підкреслює їхню єдність.

Висока здібність до конкретного виду діяльності – талант, а комплекс здібностей, що забезпечують успіх у визначеній сфері діяльності, – обдарованість. Вищий рівень здібностей, утілений в епохально значимі здійснення, – геніальність (від лат. *genius* – дух) [7]. Виявити здібності можна тільки в діяльності, і при тому лише в такій діяльності, яка не може здійснюватися без наявності цих здібностей. Як можна виявити здібності дитини до малювання, якщо не намагатися навчати її малюванню, коли вона не здобуває навичок, необхідних для образотворчої діяльності. Лише у процесі спеціального навчання малюнку і живопису можна з'ясувати, чи є в учня здібності до нього.

Це виявляється в тому, наскільки швидко і легко він засвоює прийоми роботи, колірні відношення, навчається бачити прекрасне в навколишньому світі [4; 6]. Це ж саме можна сказати і про художнє конструювання, щоб виявити в учнів здібність до художньо-конструкторської діяльності, необхідно безпосередньо залучати їх до цього виду діяльності. Якщо у процесі такої діяльності учні будуть виявляти активність, творчість у розв'язанні художньо-конструкторських задач, вміння зіставляти, поєднувати, формувати та бачити взаємозв'язки у предметах та формах, це надаватиме підстави вважати, що та чи інша дитина має нахил чи здібності до художнього конструювання.

Наявність у суб'єкта творчих задатків, здібностей, нахилів, володіння інформацією і практичними вміннями є особистісним аспектом процесу творчості, який виокремлюють психологи.

У поглядах на розвиток творчих здібностей особистості, думки і педагогів і психологів збігаються в тому, що творчі здібності створюють передумови для творчої діяльності, зокрема художньо-конструкторської діяльності, і розвиток їх можливий тільки в активній трудовій діяльності з раннього віку. Кожна дитина у свій час проходить через процеси дослідження, винахідництва і творчості. Наша задача у трудовому навчанні, зокрема – у процесі художньо-конструкторської діяльності на уроках трудового навчання – зберегти дитячі відчуття і природній інтерес дітей до творчості, виховувати у них творчий підхід до розв'язання сучасних проблем.

Розглянувши низку психолого-педагогічних понять, що безпосередньо пов'язані з творчим процесом у змісті художньо-конструкторської діяльності розкриємо сутність впливу художньо-конструкторської діяльності на розвиток творчих здібностей.

Згідно твердження В. Гервера, освіта в цілому повинна розкривати творчі сили та здібності особистості, що означає, що вчити творчості потрібно з дитинства і всіх дітей.

У психолого-педагогічній літературі тривалий час розглядалось таке поняття, як дитяча технічна творчість, яка надавала змогу виявити здібності учнів до певного

виду діяльності. Технічна творчість розумілася як складник їх усебічного розвитку. Аналогічно в художньо-конструкторській діяльності процес творчості учнів можна розглядати як складник усебічного розвитку. В обох випадках до процесу творчості можна включити методи правильного діагностування творчих здібностей, які допомогли б кожній дитині знайти себе та зрозуміти, у якому виді діяльності і за яких умов можна найбільш продуктивно себе виявити.

Розглядаючи творчі здібності особистості, необхідно розкрити, що саме ми до них відносимо, або які саме якості мають бути їм притаманні. У літературі досить поширеними є такі:

- інтуїція у пошуку проблем; (інтуїція пошуку проблем)
- засіб кодування інформації нервовою системою;
- здатність до сукупності розумових операцій;
- «бокове мислення»;
- наближення понять;
- цілісність сприймання;
- готовність пам'яті;
- гнучкість мислення;
- здатність до дій оцінювання;
- легкість у продукуванні ідей.

У дослідженнях зарубіжних науковців побутує думка, що здібності до творчості має кожен учень, зокрема, М. Трінг стверджує, що для творчої діяльності достатньо не оригінального, а звичайного технічного мислення.

Нашими ж науковцями теж було доведено, що творчі здібності не є чимось абсолютно виключним, що вони можуть бути притаманні кожній людині, будь-якій здоровій дитині, тільки треба розкрити їх і розвинути.

Знову звертаємось до досліджень того ж В. Моляко, який стверджує, що здібності можна виявити на основі спеціальних психологічних методик, орієнтуючись при цьому на певний ряд якостей учнів. Одними з таких якостей є: цікавість, інтерес до певної роботи, швидке чи легке засвоєння знань порівняно зі звичайним, прояв самостійності в роботі, нестандартність, оригінальність, систематичність [8].

Значний вплив на розвиток творчості в цілому і творчих здібностей, зокрема, має гра. Елементи ігрової діяльності у поєднанні з компонентами навчання швидко сприяють залученню учнів до процесу діяльності, спонукають до активності, підштовхують до виявів творчості. Якщо у процесі ігрової діяльності дітям цікаво, вони перебувають у захопленні, збуджені, входять в азарт – це і буде творчість, яка частіше за все вимагає «обстановки розкріпачення думки, безтурботності, сприяє зовнішніх умов».

Принципові можливості формування художньо-конструкторських здібностей полягають у тому, що вони не є природженими властивостями особистості, а розвиваються саме у процесі художньо-конструкторської діяльності. Це має також неабиякий вплив на розвиток творчих здібностей в цілому.

Отже, правильно обрана методика залучення учнів до діяльності у процесі художнього конструювання відкриває широкий шлях для розвитку творчих здібностей учнів.

Нині, коли художнє конструювання стало важливим складником проектно-технологічної діяльності, його сутність, що полягає у піднесенні культури матеріально-предметного середовища, яке оточує людину, на найвищий науково-технічний і художньо-естетичний рівень шляхом синтезу науки, техніки й мистецтва,

залишається незмінною. Розглянемо здібності як цілісну систему психічних властивостей і стану особистості, оскільки до цього розглядали їх безліч видатних філософів, педагогів, психологів, методистів. Думки одностайні в тому, що для формування здібностей, як цілісної системи психічних властивостей, необхідно створити таку систему. Єдиного визначення поняття здібностей немає, проте, в сучасній психології виокремлюють низку таких визначень, як основних:

– здібність як сукупність психічних процесів і станів, властивість душі людини (одне з найдавніших визначень);

– здібність, як високий рівень розвитку загальних і спеціальних знань, умінь та навичок, які виявляються у різноманітній діяльності людини (визначення VIII-XIX ст.);

– здібність – те що не зводиться до знань, умінь і навичок, проте забезпечує їх швидке набуття, закріплення і використання у процесі діяльності.

У своєму дослідженні ми будемо спиратися на третє визначення, оскільки воно є найбільш близьким.

Розглядаючи загальну теорію здібностей, не можна обійти дослідження Б. Теплова, відомого психолога, який уважав, що здібності не можуть існувати без постійного розвитку.

За Б. Тепловим, здібності є продуктом індивідуального розвитку, вони виникають і розвиваються в діяльності. Вони не можуть виникнути поза конкретною діяльністю людини [3]. Проте питання щодо розвитку здібностей і досягнення їх найвищого розвитку будь-якою людиною в умовах правильно організованої відповідної діяльності автор не ставить. Він розглядає питання вроджених задатків, які не є здібностями, проте складають їх анатомо-фізіологічну основу, та від яких залежить можливість їх розвитку.

У нашому дослідженні важливим є розвиток саме творчих здібностей у процесі художньо-конструкторської діяльності. Від рівня розвитку творчої здібності певною мірою буде визначатись можливість людини в художньо-конструкторській діяльності, водночас ми висуваємо думку про те, ґрунтуючись на вищеописані дослідження, що правильно організована художньо-конструкторська діяльність може не лише визначатись рівнем розвитку творчих здібностей, а й безпосередньо впливати на їх розвиток. Безперечно, у ході художнього конструювання можлива і репродуктивна діяльність, метою якої є вже представлений у готовому вигляді зразок, і учневі необхідно лише скопіювати уже створену раніше естетично досконалу річ. Проте нас цікавить найвищий рівень художньо-конструкторської діяльності, який передбачатиме не просте копіювання, а створення чогось нового, оригінального, досконалого і передбачає такий рівень розвитку творчої здібності, який дозволить людині створити нову, реальну річ, яка відповідатиме сучасним вимогам суспільства. Досягнути такого розвитку творчої здібності, на нашу думку допоможуть відповідно створені умови та правильна організація діяльності.

Література

1. **Амосов Н. М.** Алгоритмы разума / Н. М. Амосов. – К. : Наукова думка, 1979. – 221 с.
2. **Знамеровська Н. П.** Підготовка вчителя трудового навчання до розвитку художньо-конструкторських здібностей учнів основної школи: [монографія] / Н. П. Знамеровська. – Херсон: ХДУ, 1999. – 162 с.
3. **Знамеровська Н. П.** Формування художньо-конструкторських знань та вмінь учнів основної школи на уроках трудового навчання / Н. П. Знаменовська. – Херсон: ХДПУ. – 108 с.
4. **Ковалев А. Г.** Психологические особенности человека. Т. 2. Способности / А. Г. Ковальов, В. Н. Мясичев. – Л. : Изд-во БРЕШУ, 1970.

5. Концепції загальноосвітньої галузі «Основи виробництва» («Технології») [Електронний ресурс] // Концепції профільного навчання в старшій школі. – Режим доступу: <http://uazakon.com/document/fpart93/idx93094.htm>. – Заголовок з екрану.

6. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников: учебник / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1976. – 304 с.

7. Леви В. Л. Искусство быть собой / В. Л. Леви. – М. : Знание, 1977. – 208 с.

8. Моляко В. А. Психологічна готовність до творчої праці / В. А. Моляко. – К. : Знання, серія 7 «Педагогічна», – 1989. – № 9.

9. Теплов Б.М. Способности и одарённость. Проблемы индивидуальных различий. – М. : Изд-во МГУ. – 1961

10. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя. – Изд. 3-е. – М. : Политиздат, 1972. – 496 с.

11. Фрейд З. Психология бессознательного : сб. произведений / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.

УДК 378.091.313:004.77

Юлія Кулінка

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВЕБ-КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВИДУ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Кулінка Ю. С. Методологічні аспекти впровадження веб-квест-технологій як виду проектної діяльності для підвищення якості освіти

У статті обґрунтовано особливості впровадження та використання однієї з інформаційно-комунікативних технологій – веб-квест, що розглядається автором як вид проектної діяльності на уроках трудового навчання під час вивчення варіативного модуля «Технологія заготівлі та зберігання продуктів» у 9 класі.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, веб-квест-технології, веб-квест, інтернет-ресурс, інтернет-сайт, презентація веб-квесту.

Кулінка Ю. С. Методологические аспекты внедрения веб-квест-технологий как вида проектной деятельности для повышения качества образования.

В статье обоснованы особенности внедрения и использования одной из видов информационно-коммуникативных технологий – веб-квест, которая рассматривается автором как вид проектной деятельности на уроках трудового обучения при изучении вариативного модуля «Технология заготовки и сохранения продуктов» в 9 классе.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, веб-квест-технологии, веб-квест, интернет-ресурс, интернет-сайт, презентация веб-квеста.

Kulinka Yu. S. Methodological aspects of introducing web-quest technologies as a type of project activity to improve the quality of education

The article shows some aspects of introducing and using one of informational-communicative technologies – a web quest, which the author considers as a type of project activity at home economy classes while studying the module «Technology of storing and preserving food» in the 9th grade.

Key words: informational-communicative technologies, web-quest technologies, web-quest, the Internet resources, Internet site, presentation of a web-quest.

Модернізація освіти, що базується на нових інформаційних технологіях, передбачає формування нових моделей навчальної діяльності, що використовують інформаційні засоби навчання. Сучасна національна школа знаходиться у процесі пошуку оптимальних форм і методів навчання. Формування нових моделей навчальної діяльності з широким використанням інформаційних технологій навчання